Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

LAUSUNTO

24.10.2019

KEHA/3414/2019
KEHA/3406/2019

sara.kuitunen@eduskunta.fi

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto pyytämä kirjallinen asiantuntijalausunto

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

PIRKANMAAN ELY-KESKUKSEN LAUSUNTO

Vuoden 2020 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi

Hallituksen tavoitteena on lisätä merkittävästi palkkatuen käyttöä yrityksissä sekä lisätä yritysten kanssa yhteishankintana toteutettavaa työvoimakoulutusta. Pirkanmaan Ely-keskus katsoo, että budjettiin kaavaillut määrärahat riittäisivät pitämään palkkatuetun työn nykyisellä tasolla ja jopa jonkin verran nostamaan sitä. Tähän myötävaikuttaa myös nykyinen palkkatuen rahoitusmalli, jossa palkkatukea rahoitetaan myös työttömyysetuusmomenteilta.

Työvoimakoulutuksen (mukaan lukien yhteishankintakoulutus) määrärahat vaikuttavat riittäviltä. Työvoimakoulutuksen osallistujamäärä pystytään säilyttämään nykyisellä tasolla ja jossain määrin sitä voidaan jopa nostaa. Työmarkkinatilanne saattaa heiketä, joten kasvaviin tarpeisiin tulee varautua. Yhteishankintakoulutuksen resurssit on turvattava, sillä se on erinomainen väline työvoiman kohtaannon kysymyksissä. Kotoutumiskoulutuksiin kaavaillut vähennykset huolestuttavat, sillä syyskuun loppuun mennessä kotoutumissuunnitelmien määrä Pirkanmaalla oli lähes tuplaantunut verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan. Muiden palvelujen osalta määrärahojen mitoitus vaikuttaa sopivalta. Jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että mom. 32.30.51.12 (yksityiset työnvälityspalvelut ja hankkeet) ei katoa ns. kumppanuushankkeiden jälkeen.

Työvoimapalvelujen alueelliset kuntakokeilut ja kuntakokeilun kriteerit

Työvoimapalvelujen alueellisten kuntakokeilujen kohderyhmä on Pirkanmaan Ely-keskuksen näkemyksen mukaan liian laaja. Syntyy hallinnollista päällekkäisyyttä. Kokeilujen käynnistyminen edellyttää kuntien henkilöstön perehdyttämistä sekä tietoteknisiä ratkaisujen toteuttamista. Näihin toivotaan KEHA-

KEHA/3406/2019

keskukselta ja Valtorilta vahvaa roolia. On tärkeää huomata, että kunnilla on eritasoisot valmiudet näin suuren asiakasryhmän palvelemiseen ja vaarana on, että heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien palvelun laatu heikkenee.

Kokeilujen käynnistyminen aiheuttaa Pirkanmaan Ely-keskuksen arvion mukaan lisämäärärahatarpeita momentille 32.30.51 eikä kokeiluja varten ole kuitenkaan varattu erillistä määrärahaa.

Kuntien työmarkkinatuen maksuosuuksien pienentäminen on sinänsä hyvä tavoite. Siinä on kuitenkin riskinä, että se saattaa ohjata toimintaa työttömyysjaksojen katkomiseen erilaisin toimenpitein. Työttömyyden katkaiseminen ei saa olla itseisarvo vaan sen tulisi aina perustua asiakkaan palvelutarpeeseen.

Pirkanmaan Ely-keskus katsoo, että kohderyhmä kannattaisi rajata pienemmäksi koskien erityisesti niitä asiakkaita, joille on selkeätä etua esim. tiiviistä yhteistyöstä kunnan aikuissosiaalityön kanssa. Useimmiten tälle vaikeimmin työllistyvien kohderyhmälle suunnatut oikeat palvelut löytyvät kuntien palveluvalikoimasta, eivät välttämättä työhallinnon. Tällä tavoin myös TE-hallinnon resurssit voitaisiin tehokkaammin käyttää niiden asiakkaiden auttamiseen, jotka ovat työllistymisvaiheessa, mutta jotka syystä tai toisesta tarvitsevat työllistymiseensä tukea ja ohjausta.

Ratkaisuja työllistymisen ongelmiin ja osaajapulaan

Yrityksille suunnattu palkkatuki on toki oivallinen väline tiettyjen kohderyhmien (esim. nuoret, pitkään työttömänä olleet, yli 50-vuotiaat ja osatyökykyiset) työllistymisen edistämiseksi. Palkkatuen kohdentaminen yrityksiin on vaikuttavuuden näkökulmasta perusteltua ja järkevää, mutta se yksinään ei ole riittävä toimenpide. Palkkatuen saatavuutta tulisi edelleen helpottaa ja maksatusprosessia nopeuttaa. Palkkatuen markkinointia rekrytointitukena esimerkiksi nuorten ja osatyökykyisten kohdalla tulisi lisätä. Harkinnanvaraisuus palkkatukea myönnettäessä on kuitenkin syytä säilyttää, ettei tukea myönnetä tarpeettomasti. Palkkatuen vaikuttavuutta voisi yrittää lisätä myös lisäämällä tiettyjä tukitoimia (esim. työhönvalmentajat) palkkatuen yhteyteen, silloin kun tuki myönnetään kolmannelle sektorille.

Hallitusohjelman mukaisen työllisyystavoitteen saavuttamiseksi tarvittaisiin Pirkanmaan Ely-keskuksen näkemyksen mukaan laaja-alaisia toimia. Yritysten kanssa tehtävän yhteistyön tulisi olla jämäkkää ja nopeasti reagoivaa; esiin nousseita rekrytointitarpeita tulisi tukea välittömästi joko palkkatuella tai yhteishankintakoulutuksen keinoin. Samalla eri taustaisen kansainvälisen työvoiman potentiaali pitää tunnistaa, ja sitä pitää tarjota yhtenä luontevana vaihtoehtona yrityksille. Yhtä lailla yritysten kehittymis- ja kasvusuunnitelmiin tulisi vastata

KEHA/3406/2019

yritysten kehittämispalvelujen tai innovaatioiden rahoittamisen kautta. Palvelun tulisi olla nopeaa ja oikea-aikaista.

Tällä hetkellä meillä on tilanne, että avoimia työpaikkoja on enemmän kuin kymmeneen vuoteen. Tämä ei kuitenkaan näy työttömyyden vähenemisenä. Meillä on pulaa hyvistä tekijöistä, mutta samaan aikaan työttömiä työnhakijoita, jotka eivät löydä työpaikkaa. Maahanmuuttajataustaisten työvoiman osalta yritysten rekrytointikynnyksen ja suomen kielen vaatimustason madaltamiseen pitää löytää yhteistyössä uusia keinoja.

Koulutusjärjestelmää tulisi kehittää siihen suuntaan, että osaamista voisi päivittää tai laajentaa lyhytkestoisten moduulien tai osatutkintojen avulla. Yhteistyötä oppilaitosten kanssa tulisi edelleen kehittää, jotta yritysten tarpeisiin kyettäisiin reagoimaan nopeasti. Peruskoulunsa päättäviin nuoriin tulisi panostaa tosissaan lisäämällä tietoutta eri ammateista ja toimialoista sekä panostamalla ammatinvalinnanohjauksen ja työelämävalmiuksien kehittämiseen. Niille nuorille, jotka eivät innostu perinteisestä koulutusmallista, tulisi mahdollistaa työelämälähtöisempiä malleja, kuten oppisopimuskoulutus ja erilaiset trainee-ohjelmat. Erilaiset työelämälähtöiset mallit palvelisivat hyvin myös monia maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita. Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella osaamisen täydentämiseksi on edelleen kannatettavaa. Tulevaisuuden työelämä edellyttää työntekijöiltä jatkuvaa kykyä uudistua ja sopeutua muutokseen. Koulutusjärjestelmän tulee pystyä vastaamaan työelämän tarpeisiin.

Osatyökykyisten työllistymisen toimenpiteet ja vaikutukset

Pitää panostaa ammattitaitoisiin koordinaattoreihin, jotta saadaan aikaiseksi laadukkaita palvelutarve-arviointeja. Koordinaattoreiden pitää tuntea palveluvalikoima (Kelan kuntoutuksen mahdollisuudet, kuntien SOTE-puolen palvelut, palkkatuki, työolosuhteiden järjestelytuki). Ehkä tärkeimpänä kuitenkin työnantajien asenteisiin vaikuttaminen, se työ on edelleen kesken.

Työperäisen maahanmuuton kehittäminen ja kipupisteet

Suomen ja Pirkanmaan houkuttelevuutta pitää määrätietoisesti lisätä. Laaja Talent boost- toimenpideohjelma tukee hyvin tätä tavoitetta. Pirkanmaalla ja erityisesti Tampereen seudulla on lähinnä hanketyön kautta saatu hyvin resursseja työperäisen maahanmuuton edistämiseen. Mainittakoon Tampere International Hub, Tampereen kansainvälinen osaamiskeskus sekä parhaillaan hakuvaiheessa oleva Kokka kokka kohti Suomea –hanke. Myös Tampereen kaupunki ja Tampereen uusi yliopisto ovat resursoineet toimintaan, ja kaupunki tekee tiivistä alustayhteistyötä Pirkanmaan TE-toimiston kansainvälisten palveluiden kanssa. Pienenä huolenaiheena ovat Pirkanmaan muut seudut, joilla myös on haasteita osaavan työvoiman saatavuudessa. Tähän kansainvälinen työvoima voisi olla yksi vastaus. Pirkanmaan TE-toimiston kansainvälisyys-palveluiden (Eures, työluvat ja

KEHA/3406/2019

Työvoiman liikkuvuus Euroopassa –hanke) resurssit on tärkeä turvata, ja budjettiesityksessä luvatut lisäresurssit tulevat Pirkanmaalla tarpeeseen. Työperäisen maahanmuuton kasvun myötä kasvaa myös erilaisten asettautumis- ja kotouttamispalveluiden tarve, ml. kielikoulutus, mistä syystä myös kotouttamistyön resursointia pitäisi kunnissa, TE-toimistoissa ja ELY-keskuksissa pystyä vahvistamaan.

Yksikönpäällikkö Riikka Joutsensaari

Työllisyysasiantuntija Petri Lehtimäki